

Еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы

Күшін жойған

Қазақстан Республикасының 2004 жылғы 28 ақпандағы N 528 Заңы. Күші жойылды - Қазақстан Республикасының 2007.05.15. N 252 Заңымен.

МАЗМҰНЫ

Осы Заң Қазақстан Республикасындағы еңбекті қорғау саласындағы қоғамдық қатынастарды реттейді және еңбек қызметі процесінде еңбек қауіпсіздігін қамтамасыз етуге, қызметкерлердің өмірі мен денсаулығын сақтауға бағытталған, сондай-ақ еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы мемлекеттік саясаттың негізгі принциптерін белгілейді.

1-тарау. ЖАЛПЫ ЕРЕЖЕЛЕР

1-бап. Осы Заңда пайдаланылатын негізгі ұғымдар

Осы Заңда мынадай негізгі ұғымдар пайдаланылады:

1) арнаулы киім - қызметкерді зиянды және қауіпті өндірістік факторлардан қорғауға арналған киім, аяқ киім, бас киім, қолғап;

2) ауыр қол еңбегі - ауыр заттарды қолмен көтеруге немесе орнын ауыстыруға байланысты қызмет түрлері не 360 ккал/сағаттан астам күш-қуат жұмсалатын басқа да жұмыстар;

3) еңбек гигиенасы - қызметкерлердің денсаулығын сақтау, өндірістік ортаның және еңбек процесінің қолайсыз әсерінің алдын алу жөніндегі санитарлық-гигиеналық шаралар мен құралдар кешені;

4) еңбек қауіпсіздігі - еңбек қызметі процесінде қызметкерлерге зиянды және қауіпті әсерді болдырмайтын іс-шаралар кешенімен қамтамасыз етілген қызметкердің қорғалу жай-күйі;

5) еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жөніндегі уәкілетті мемлекеттік орган (бұдан әрі - уәкілетті орган) - еңбек қатынастары саласындағы өкілеттікті Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес жүзеге асыратын орталық атқарушы орган;

6) еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жөніндегі уәкілетті мемлекеттік органның аумақтық бөлімшелері (бұдан әрі - аумақтық бөлімшелер) - еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жөніндегі уәкілетті мемлекеттік органның Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес тиісті әкімшілік-аумақтық бірлік шегінде еңбек қатынастары саласындағы өкілеттікті жүзеге асыратын құрылымдық бөлімшелері;

7) еңбек қауіпсіздігі мен еңбекті қорғау мониторингі - өндірістегі еңбек

қауіпсіздігі мен еңбекті қорғаудың жай-күйін қадағалау жүйесі, сондай-ақ республикадағы еңбек қауіпсіздігі мен еңбекті қорғаудың жай-күйін бағалау ж ә н е б о л ж а у ;

8) еңбек қауіпсіздігінің жағдайлары - еңбек процесінде қызметкердің жұмысқа қабілеттілігі мен денсаулығына әсер ететін өндірістік орта мен еңбек процесі ф а к т о р л а р ы н ы ң ж и ы н т ы ғ ы ;

9) еңбекті қорғау - құқықтық, әлеуметтік-экономикалық, ұйымдық-техникалық, санитарлық-гигиеналық, емдеу-алдын алу, оңалту және өзге де іс-шаралары мен құралдарын қамтитын, еңбек қызметі процесінде қызметкерлердің өмірі мен денсаулығының қауіпсіздігін қамтамасыз ететін жүйе ;

10) еңбекті қорғау жөніндегі қоғамдық инспектор - ұйымның кәсіподақ органы, ал ол болмаған кезде қызметкерлердің жалпы жиналысы тағайындайтын, еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласында қоғамдық бақылауды жүзеге а с ы р а т ы н қ ы з м е т к е р л е р ө к і л і ;

11) еңбектің қауіпсіз жағдайлары - қызметкерге зиянды және қауіпті өндірістік факторлардың әсері жоқ не олардың әсерінің деңгейі еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы нормативтік құқықтық актілерде белгіленген қауіпсіздік нормаларынан аспайтын, жұмыс беруші жасаған еңбек жағдайлары;

12) жеке қорғану құралдары - қызметкерді зиянды және (немесе) қауіпті өндірістік факторлардың әсерінен қорғауға арналған құралдар;

13) жұмыс орны - қызметкердің еңбек қызметі процесінде өзінің еңбек міндеттерін орындау кезіндегі тұрақты немесе уақытша болатын орны;

14) зиянды (ерекше зиянды) еңбек жағдайы - белгілі бір өндірістік факторлардың әсері қызметкердің еңбекке қабілеттілігінің төмендеуіне немесе сырқаттануына әкеп соқтыратын еңбек жағдайлары;

15) зиянды өндірістік фактор - оның әсері қызметкердің сырқаттануына немесе еңбекке қабілеттілігінің төмендеуіне әкеп соқтыруы мүмкін өндірістік ф а к т о р ;

16) кәсіби ауру - қызметкердің еңбек (қызмет) міндеттерін орындауымен байланысты оған зиянды өндірістік факторлардың әсер етуінен туындаған с о з ы л м а л ы н е м е с е қ а т т ы а у р у ы ;

17) қауіпсіздік нормалары - қызметкерлердің еңбек қызметі процесінде олардың өмірі мен денсаулығын сақтауға бағытталған ұйымдық, техникалық, санитарлық-гигиеналық биологиялық және өзге де нормаларды, ережелерді, рәсімдер мен өлшемдерді қамтамасыз ету тұрғысынан өндіріс жағдайларын, өндіріс және еңбек процесін сипаттайтын сапалық және сандық көрсеткіштер;

18) қауіпті (ерекше қауіпті) еңбек жағдайлары - еңбекті қорғау ережелері сақталмаған жағдайда белгілі бір өндірістік факторлардың әсерін тигізуі

қызметкер денсаулығының кенеттен нашарлауына немесе жарақаттануына не өліміне әкеп соқтыратын еңбек жағдайлары;

19) қауіпті өндірістік фактор - әсерін тигізуі қызметкердің еңбекке қабілеттілігінен уақытша немесе мүлдем айрылуына (еңбек жарақатына немесе кәсіби ауруына) немесе өліміне әкеп соқтыруы мүмкін өндірістік фактор;

20) қызметкерлер өкілдері - қызметкерлері уәкілеттік берген кәсіптік одақтардың және олардың бірлестіктерінің органдары, ал олар болмағанда Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен құрылған өзге де өкілдер немесе ұйымдар;

21) өндірістегі жазатайым оқиға - өзінің еңбек (қызмет) міндеттерін немесе жұмыс берушінің тапсырмаларын орындау кезінде қызметкердің жарақаттануы, денсаулығының кенеттен нашарлауы немесе улануы салдарынан оның еңбекке қабілеттілігінен уақытша немесе тұрақты айрылуына, кәсіби ауруға шалдығуына не өліміне әкеп соқтырған өндірістік фактордың әсері;

22) өндірістік жабдық - машиналар, тетіктер, аппараттар мен өзге де техникалық құралдар;

23) өндірістік жабдықтың қауіпсіздігі - өндірістік жабдықтың өз функцияларын орындауы кезінде нормативтік-техникалық және жобалау құжаттамасында белгіленген жағдайларда еңбек қауіпсіздігінің талаптарына сәйкестігі;

24) өндірістік объектілерді еңбек жағдайлары бойынша аттестаттау - өндірістік объектілерді, цехтарды, учаскелерді, жұмыс орындарын оларда орындалатын жұмыстардың қауіпсіздігінің, зияндылығының, ауырлығының, қауырттылығының жай-күйін, еңбек гигиенасын айқындау және өндірістік орта жағдайларының еңбектің қауіпсіз жағдайларына нормативтеріне сәйкестігін айқындау мақсатында оларды бағалау жөніндегі қызмет;

25) өндірістік процестің қауіпсіздігі - өндірістік процестің нормативтік-техникалық құжаттамада белгіленген жағдайларда еңбек қауіпсіздігінің талаптарына сәйкестігі;

26) өндірістік санитария - зиянды өндірістік факторлардың қызметкерлерге әсерін болғызбайтын немесе азайтатын санитарлық-гигиеналық, ұйымдастыру іс-шаралары мен техникалық құралдар жүйесі;

27) өнеркәсіп қауіпсіздігі саласындағы уәкілетті мемлекеттік орган - өнеркәсіп қауіпсіздігі саласындағы мемлекеттік саясатты берілген өкілеттік шегінде іске асыратын Қазақстан Республикасының орталық атқарушы органы;

28) ұжымдық қорғану құралдары - жұмыс істейтін екі және одан да көп адамды зиянды және (немесе) қауіпті өндірістік факторлардың әсерінен бір мезгілде қорғауға арналған техникалық құралдар.

Ескерту. 1-бап жаңа редакцияда - Қазақстан Республикасының 2006.12.06. N 209 Заңымен.

2-бап. Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы заңдары

1. Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы заңдары Қазақстан Республикасының Конституциясына негізделеді және осы Заңнан және Қазақстан Республикасының өзге де нормативтік құқықтық актілерінен тұрады.

2. Егер Қазақстан Республикасы бекіткен халықаралық шартта осы Заңдағыдан өзгеше ережелер белгіленсе, онда халықаралық шарттың ережелері қолданылады. U952451 P980312

3-бап. Осы Заңның қолданылу аясы

1. Осы Заңның күші Қазақстан Республикасының азаматтарына, еңбек қызметін Қазақстан Республикасында жүзеге асыратын шетелдіктер мен азаматтығы жоқ адамдарға қолданылады.

2. Жұмыс берушілер мен қызметкерлер арасында еңбек қатынастары туындаған кезде еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жөніндегі талаптарды бәрі орындауы міндетті.

3. Жеке еңбек шартында, ұжымдық шарттарда және жұмыс берушінің актілерінде көзделген жұмыс орындарындағы еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жағдайлары осы Заңда көзделген еңбек қауіпсіздігі мен еңбекті қорғау деңгейінен төмен болмауға тиіс.

2-тарау. ЕҢБЕК ҚАУІПСІЗДІГІ ЖӘНЕ ЕҢБЕКТІ ҚОРҒАУ САЛАСЫНДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК БАСҚАРУ

4-бап. Еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы мемлекеттік басқару, бақылау және қадағалау

Еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы мемлекеттік басқаруды, бақылау мен қадағалауды Қазақстан Республикасының Үкіметі, уәкілетті орган және оның аумақтық бөлімшелері, сондай-ақ өнеркәсіп қауіпсіздігі саласындағы уәкілетті мемлекеттік орган мен өзге де уәкілетті органдар жүзеге асырады.

5-бап. Еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы мемлекеттік саясаттың негізгі бағыттары

Еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы мемлекеттік саясат:

1) Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы нормативтік құқықтық актілерін әзірлеу мен қабылдауға;

2) еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы мемлекеттік, салалық (секторлық) және аймақтық бағдарламаларды әзірлеуге;

3) еңбек жағдайларын, қауіпсіздігін және еңбекті қорғауды әзірлеу мен жақсарту, қауіпсіз техника мен технологияларды әзірлеу және енгізу, еңбекті қорғау, қызметкерлердің жеке және ұжымдық қорғану құралдарын шығару жөніндегі қызметті экономикалық ынталандыру жүйесін құруға және іске асыруға ;

4) еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы мониторингті жүзеге асыруға ;

5) еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау проблемалары бойынша ғылыми-зерттеулер жүргізуге ;

6) өндірістегі жазатайым оқиғалар мен кәсіби ауруларды есепке алудың бірыңғай тәртібін белгілеуге ;

7) Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы заңдары талаптарының сақталуын мемлекеттік қадағалау мен бақылауға ;

8) еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласында қызметкерлердің құқықтары мен заңды мүдделерінің сақталуына қоғамдық бақылауды жүзеге асыруға жәрдемдесуге ;

9) өндірістегі жазатайым оқиғалар мен кәсіби аурулардан зардап шеккен қызметкерлердің, сондай-ақ олардың отбасы мүшелерінің заңды мүдделерін қорғауға ;

10) өндірістің және еңбекті ұйымдастырудың қазіргі заманғы техникалық деңгейінде жойылмайтын ауыр жұмыс үшін және еңбек жағдайлары зиянды және (немесе) қауіпті жұмыс үшін өтемақылар белгілеуге ;

11) еңбек жағдайлары мен еңбекті қорғауды жақсарту жөніндегі жұмыстың отандық және шетелдік озық тәжірибелерін таратуға ;

12) еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жөніндегі мамандарды даярлауға және олардың біліктілігін арттыруға ;

13) еңбек жағдайлары туралы, сондай-ақ өндірістік жарақат, кәсіби ауру туралы және олардың салдары туралы мемлекеттік статистикалық есептілікті ұйымдастыруға ;

14) еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласында бірыңғай ақпараттық жүйенің жұмыс істеуін қамтамасыз етуге ;

15) еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы халықаралық ынтымақтастыққа бағытталған .

Ескерту. 5-бапқа өзгерту енгізілді - Қазақстан Республикасының 2006.12.06. N 209 Заңымен.

6-бап. Еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы негізгі принциптер

Еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы негізгі принциптер
мыналар болып табылады:

1) өндірістік қызмет нәтижелеріне қатысты алғанда қызметкердің өмірі мен денсаулығының басымдығы;

2) қызметкердің өмірі мен денсаулығына өндірістік факторлардың зиянды әсерінің қайтымсыз салдарына жол бермеу;

3) қызметкерлердің еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау талаптарына сай келетін еңбек жағдайларына құқықтарын қорғауға мемлекеттің кепілдік беруі;

4) нормативтік құқықтық актілерді әзірлеу және қабылдау арқылы еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласында бірыңғай талаптарды белгілеу;

5) еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау мәселелерін мемлекеттік реттеу;

6) уәкілетті орган, оның аумақтық бөлімшелері және жұмыс берушілер мен қызметкерлер өкілдері арасында еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы келісілген іс-қимылдарды қамтамасыз ету;

7) еңбек қауіпсіздігінің және еңбекті қорғаудың жай-күйі туралы ақпараттың жариялылығы, толымдылығы және дұрыстығы;

8) мемлекеттік бағдарламаларды қаржыландыруға, нормативтік құқықтық актілерді әзірлеуге, еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласында ғылыми жұмыстар мен зерттеулер жүргізуге мемлекеттің қатысуы;

9) қызметкерлер өкілдерінің еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жөніндегі мемлекеттік бағдарламаларды қалыптастыруға, еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау нормаларынан тұратын нормативтік құқықтық актілерді әзірлеуге, сондай-ақ еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы Қазақстан Республикасы заңдарының сақталуын бақылауды жүзеге асыруға қатысуы.

7-бап. Еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жөніндегі мемлекеттік нормативтік талаптар

1. Еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жөніндегі мемлекеттік нормативтік талаптар Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерімен белгіленеді және олар қызметкерлердің еңбек қызметі процесінде өмірі мен денсаулығын сақтауға бағытталған қауіпсіздік талаптарынан, ережелерден, рәсімдерден және өлшемдерден тұруға тиіс.

2. Жеке және заңды тұлғалар Қазақстан Республикасының аумағында қызметін жүзеге асырған кезде еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жөніндегі талаптарды орындауға міндетті.

3. Мемлекеттік органдардың еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жөніндегі нормативтік құқықтық актілерді әзірлеуі мен бекітуінің тәртібін Қазақстан Республикасының Үкіметі белгілейді. V940003 Қосымша *Әдістемелік*

с і л т е м е л е р

Ескерту. 7-бапқа өзгерту енгізілді - Қазақстан Республикасының 2006.12.06. N 209 Заңымен.

8-бап. Қазақстан Республикасы Үкіметінің еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы құзыреті

Қазақстан Республикасының Үкіметі:

1) еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы мемлекеттік саясаттың негізгі бағыттарын әзірлейді және оның іске асырылуын қамтамасыз етеді;

2) еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы мемлекеттік бағдарламаны әзірлеуді және оның орындалуын ұйымдастырады;

3) еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласында мемлекеттік бақылауды және қадағалауды ұйымдастырудың және жүргізудің тәртібін белгілейді;

4) еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласында деректер банкі құра отырып ақпарат берудің және мемлекеттік статистика жүргізудің тәртібін а й қ ы н д а й д ы ;

Р 0 5 0 3 0 9

5) еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау проблемалары бойынша зерттеулер жүргізуді қ а м т а м а с ы з е т е д і ;

6) еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы техникалық регламенттерді б е к і т е д і

Ескерту. 8-бапқа өзгерту енгізілді - Қазақстан Республикасының 2006.12.06. N 209 Заңымен.

9-бап. Уәкілетті органның құзыреті

У ә к і л е т т і о р г а н :

1) еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы мемлекеттік саясатты і с к е а с ы р а д ы ;

2) еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау проблемалары бойынша зерттеу бағдарламаларын ә з і р л е й д і ;

3) еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жөнінде мониторинг өткізеді;

4) басқа мемлекеттік органдармен, сондай-ақ қызметкерлердің және жұмыс берушілердің өкілдерімен еңбек қауіпсіздігін және еңбекті қорғауды қамтамасыз ету саласында үйлестіруді және өзара іс-қимылды жүзеге асырады;

5) жұмыс берушінің қаражаты есебінен қызметкерлерге сүт, емдік-профилактикалық тамақтандыру рациондарын, арнайы киім, арнайы аяқ киім және басқа да жеке қорғану құралдарын беру нормаларын әзірлейді және б е к і т е д і ;

6) мемлекеттік еңбек инспекторларын оқытуды және аттестаттауды жүргізеді;

6-1) жұмыс берушілердің ұйымда еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау

саласындағы нұсқаулықтарды әзірлеу мен бекіту тәртібін белгілейді;

7) Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы заңдарының сақталуына мемлекеттік бақылауды ұйымдастырады;

8) Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген тәртіппен өндірістегі жазатайым оқиғаларға дер кезінде және объективті тергеу жүргізілуін бақылауды жүзеге асырады; P010326 *(2-бөлімнің 16-тармағы)*

9) еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласында халықаралық ынтымақтастықты жүзеге асырады;

10) еңбектің физиологиялық негізделген нормаларын әзірлейді және олардың сақталуын бақылауды жүзеге асырады;

11) қызметкерлерді жеке және ұжымдық қорғану құралдарымен, сондай-ақ санитарлық-тұрмыстық үй-жайлармен және құрылғылармен, емдеу-алдын алу құралдарымен жұмыс берушілердің қаражаты есебінен қамтамасыз етудің тәртібін белгілейді;

12) Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес өзге де функцияларды орындайды;

13) мемлекеттік органдардың еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы техникалық регламенттерді әзірлеу жөніндегі қызметін үйлестіреді.

Ескерту. 9-бапқа өзгерту енгізілді - Қазақстан Республикасының 2006.12.06. N 209 Заңымен.

10-бап. Уәкілетті органның аумақтық бөлімшелерінің құзыреті

А у м а қ т ы қ б ө л і м ш е л е р :

1) Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы заңдарының сақталуын бақылауды жүзеге асырады;

2) өндірістік жарақаттанудың, кәсіби аурудың себептеріне талдау жүргізеді және олардың алдын алу жөнінде ұсыныстар әзірлейді;

3) өндірістегі жазатайым оқиғаларды Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген тәртіппен тергейді; P010326 *(2-бөлімнің 18-тармағы)*

4) уәкілетті орган бекіткен ережелерге сәйкес ұйымдағы еңбек қауіпсіздігін және еңбекті қорғауды қамтамасыз етуге жауапты басшылар мен адамдардың еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау мәселелері бойынша біліміне тексеру жүргізеді; V 9 5 0 0 6 0

5) өндірістік мақсаттағы объектілерді пайдалануға қабылдау жөніндегі комиссияның құрамына қатысады;

6) қызметкерлердің, жұмыс берушілердің және олардың өкілдерінің еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау мәселелері жөніндегі өтініштерін қарайды;

7) Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы заңнамасын жетілдіру мәселелері бойынша кәсіподақтармен және жұмыс

берушілердің бірлестіктерімен өзара іс-қимыл жасайды;

8) Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес өзге де функцияларды жүзеге асырады.

Ескерту. 10-бапқа өзгерту енгізілді - Қазақстан Республикасының 2006.12.06. N 209 Заңымен.

11-бап. Еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жөніндегі іс-шараларды қаржыландыру

Еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жөніндегі іс-шараларды қаржыландыру жұмыс берушінің қаражаты мен Қазақстан Республикасының заңдарында тыйым салынбаған басқа да көздердің есебінен жүзеге асырылады. Қызметкерлер бұл мақсатқа шығыстар шығармайды.

Жұмыс беруші жыл сайын еңбек қауіпсіздігіне және еңбекті қорғауға қажетті қаражат бөледі. Қаражат көлемі жеке және (немесе) ұжымдық шарттарда белгіленеді.

3-тарау. ЕҢБЕК ҚАУІПСІЗДІГІНЕ ЖӘНЕ ЕҢБЕКТІ ҚОРҒАУҒА ҚЫЗМЕТКЕРЛЕР ҚҰҚЫҚТАРЫНЫҢ КЕПІЛДІКТЕРІ

12-бап. Жұмысқа қабылдау кезіндегі еңбек қауіпсіздігіне және еңбекті қорғауға құқықтарының кепілдіктері

Жеке еңбек шартының талаптары Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы нормативтік құқықтық актілерінің талаптарына сәйкес келуге тиіс.

Азаматтарды олардың денсаулық жағдайына теріс әсер ететін жұмысқа қабылдауға тыйым салынады.

Қауіпті және зиянды өндірістік факторларды қоса алғанда, жеке еңбек шартында жұмыс орнының шынайы сипаттамасы, Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы заңдарында және ұжымдық шартта көзделген осындай жағдайларда жұмыс істегені үшін берілетін жеңілдіктер мен өтемақылар көрсетілуге тиіс. Z990493 ; Z922800 ; V980486 *IV-тарау 16-тармақ*

R930201

I-тарау 2-тармақ

V001211

Еңбек жағдайлары зиянды және қауіпті жұмыстарға қабылдау кезінде жұмыс беруші қызметкерді кәсіби аурудың туындау мүмкіндігі туралы ескертуге міндетті.

13-бап. Қызметкерлерді міндетті медициналық тексерулер

1. Ұйымдарда зиянды (ерекше зиянды), қауіпті (ерекше қауіпті) және қолайсыз өндірістік факторлары бар жұмыстарға, сондай-ақ жер асты жұмыстарына адамдар қабылдауды жұмыс беруші олар алдын ала медициналық тексеруден өткеннен кейін және денсаулық сақтау саласындағы уәкілетті органның нормативтік құқықтық актілерімен белгіленген талаптарға сәйкес денсаулық жағдайына қайшы келмейтіні айқындалғаннан кейін жүзеге асыруға

т и і с .

2. Он сегіз жасқа толмаған адамдар міндетті алдын ала медициналық тексеруден өткеннен кейін ғана жұмысқа қабылданады және одан әрі, он сегіз жасқа толғанға дейін жыл сайын міндетті медициналық тексеруден өтуге тиіс.

3. Жұмыс беруші еңбек жағдайлары зиянды және ауыр жұмыстарда істейтін қызметкерлерді мерзімдік медициналық қаралудан және тексеруден өткізуді Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген тәртіппен өз қаражаты есебінен ұйымдастыруға міндетті. V042780

4. Қауіптілігі жоғары өндірістік жабдықтармен байланысты жұмыстармен айналысатын қызметкерлер ауысым алдындағы медициналық куәландырудан өтуге тиіс. Ауысым алдындағы медициналық куәландыруды талап ететін кәсіптердің тізімін денсаулық сақтау саласындағы уәкілетті орган айқындайды. Медициналық қаралудан және тексеруден өтуден жалтарған қызметкерлер жұмысқа жіберілмейді.

14-бап. Қызметкерлердің еңбек қызметі процесіндегі еңбек қауіпсіздігіне және еңбекті қорғауға құқықтарының кепілдіктері

1. Ұйымдардағы, әрбір жұмыс орнындағы еңбек қауіпсіздігі мен еңбекті қорғау саласындағы нормативтік құқықтық актілерде белгіленген талаптарға с ә й к е с б о л у ғ а т и і с .

2. Ұйымның еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жөніндегі талаптарды бұзуы салдарынан жұмысын тоқтатқан уақытқа қызметкердің жұмыс орны (лауазымы) мен орташа жалақысы сақталады.

3. Қызметкердің өзінің немесе айналадағы адамдардың өмірі мен денсаулығына тікелей қауіп туындаған жағдайда жұмысты орындаудан бас тартуы оны тәртіптік және (немесе) материалдық жауапқа тартуға әкеп с о қ т ы р м а й д ы .

4. Қызметкер жеке және (немесе) ұжымдық қорғану құралдарымен, арнаулы киіммен қамтамасыз етілмеген жағдайда жұмыс берушінің қызметкерден еңбек міндеттерін орындауды талап етуге құқығы жоқ және сол себептен бос тұрып қалған уақытқа орташа жалақысы мөлшерінде ақы төлеуге тиіс.

5. Қызметкер еңбек міндеттерін атқару кезінде оның өмірі мен денсаулығына зиян келтірілген жағдайда оған келтірілген зиянды өтеу Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес жүзеге асырылады. Z990493 P930201

6. Қызметкерде еңбек жарақаты, кәсіби ауру немесе зиянды және (немесе) қауіпті өндірістік факторлардың әсері салдарынан денсаулығының өзге де зақымдалу белгілері байқалған жағдайда жұмыс беруші медициналық қорытындының негізінде қызметкерді өзінің келісімі бойынша денсаулығына теріс әсерін тигізбейтін басқа жұмысқа ауыстыруға тиіс.

15-бап. Әйелдердің және жасы он сегізге толмаған адамдардың еңбегін қорғау

1. Ауыр қол еңбегі жұмыстары мен еңбек жағдайлары зиянды (ерекше зиянды), қауіпті (ерекше қауіпті) жұмыстарда әйелдердің және жасы он сегізге толмаған адамдардың, сондай-ақ бұл жұмыстар денсаулық жағдайына теріс әсер ететін адамдардың еңбегін пайдалануға тыйым салынады.

2. Әйелдердің және жасы он сегізге толмаған адамдардың еңбегін пайдалануға тыйым салынатын ауыр қол еңбегі жұмыстары мен еңбек жағдайлары зиянды (ерекше зиянды), қауіпті (ерекше қауіпті) жұмыстардағы өндірістердің, кәсіптердің тізімін денсаулық сақтау саласындағы уәкілетті органмен келісім бойынша уәкілетті орган бекітеді. V043074 V053443
V 0 5 3 4 4 5

3. Жүкті әйелдер медициналық қорытындыға сәйкес орташа айлық жалақысы сақтала отырып, қолайсыз өндірістік факторлары жоқ басқа жұмысқа ауыстырылады. V043074

16-бап. Қызметкерлерді еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау мәселелері бойынша оқыту, нұсқаулық беру және білімдерін тексеру

1. Қызметкерлерді еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау мәселелері бойынша оқытуды, нұсқаулық беруді, білімдерін тексеруді жұмыс беруші өз қаражаты есебінен жүргізеді.

2. Қызметкерлерді еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау мәселелері бойынша оқытудың, нұсқаулық берудің, білімдерін тексерудің тәртібі мен мерзімі Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерімен айқындалады. V980492 V970474

3. Жұмысқа қабылданған адамдар кейіннен еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау мәселелері бойынша білімдерін міндетті тексеруден өткізе отырып, жұмыс беруші ұйымдастыратын алдын ала оқытудан міндетті түрде өтеді. Еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау мәселелері бойынша оқытудан, нұсқаулық беруден және білімдерін тексеруден алдын ала өтпеген қызметкерлер жұмысқа жіберілмейді.

4. Өндіріс ұйымдарының басшы қызметкерлері мен еңбек қауіпсіздігін және еңбекті қорғауды қамтамасыз ететін жауапты адамдар мезгіл-мезгіл, кемінде үш жылда бір рет тиісті жоғары оқу орындарында немесе мекемелерде біліктілігін арттыру курстарында еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау мәселелері бойынша оқудан және білімдерін тексеруден өтуге міндетті.

4-тарау. ҚЫЗМЕТКЕР МЕН ЖҰМЫС БЕРУШІНІҢ ЕҢБЕК ҚАУІПСІЗДІГІ ЖӘНЕ ЕҢБЕКТІ ҚОРҒАУ САЛАСЫНДАҒЫ ҚҰҚЫҚТАРЫ МЕН МІНДЕТТЕРІ

17-бап. Қызметкердің еңбек қауіпсіздігіне және еңбекті қорғауға құқықтары

Қ ы з м е т к е р д і ң :

- 1) еңбек қауіпсіздігіне және еңбекті қорғауға;
- 2) жұмыс берушіден ұйымның жұмыс орны мен аумағының сипаттамасы, еңбек жағдайлары, еңбек қауіпсіздігі мен еңбекті қорғаудың жай-күйі туралы, өмірге және денсаулыққа төнетін қауіп туралы, сондай-ақ зиянды және (немесе) қауіпті өндірістік факторлардың әсерінен оны қорғау жөніндегі шаралар туралы ш ы н а й ы а қ п а р а т а л у ғ а ;
- 3) өндірістік жарақаттануға, кәсіби ауруға немесе жұмыс қабілетін төмендетуге әкеп соқтыруы мүмкін зиянды және (немесе) қауіпті өндірістік факторлардың әсерінен қорғалған жұмыс орнына;
- 4) Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы заңдарында, сондай-ақ жеке еңбек және ұжымдық шарттарда көзделген талаптарға сәйкес жеке және ұжымдық қорғану құралдарымен, арнаулы киіммен камтамасыз етілуге; V970321 V053456
- 5) өзінің жұмыс орнындағы еңбек жағдайына, қауіпсіздігіне және еңбекті қорғауға тексеру жүргізу туралы уәкілетті органға және оның аумақтық бөлімшелеріне өтініш жасауға;
- 6) еңбек жағдайларын, қауіпсіздігін және еңбекті қорғауды жақсартуға байланысты мәселелерді тексеруге және қарауға өкіл ретінде қатысуға;
- 7) өзінің денсаулығына немесе өміріне қатер төндіретін жағдай туындаған кезде бұл туралы тікелей басшыға немесе жұмыс берушінің өкіліне хабарлай отырып жұмысты орындаудан бас тартуға;
- 8) Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген тәртіппен еңбек міндеттерін қауіпсіз атқару үшін қажетті білім алуға және кәсіби даярлыққа; V 9 8 0 4 9 2 V 9 7 0 4 7 4
- 9) шарттық міндеттемелерді, еңбек (қызмет) міндеттерін атқару кезінде өмірі мен денсаулығына келтірілген зиянды Қазақстан Республикасының заң актілеріне сәйкес өтетуге; P930201
- 10) ұйымның жұмысы еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жөніндегі талаптарға сәйкес келмегендіктен тоқтатылған уақытта орташа жалақысының с а қ т а л у ы н а ;
- 11) жұмыс берушінің еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы заңсыз әрекеттеріне шағым жасауға құқығы бар.

18-бап. Қызметкердің еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы міндеттері

Қ ы з м е т к е р :

1) еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жөніндегі нормалардың, ережелер мен нұсқаулықтардың талаптарын, сондай-ақ жұмыс берушінің өндірісте жұмысты қауіпсіз жүргізу жөніндегі талаптарын сақтауға;

2) арнаулы киімді, жеке және ұжымдық қорғану құралдарын өз мақсатында п а й д а л а н у ғ а ;

3) өндірісте болған әрбір жазатайым оқиға туралы, кәсіби аурудың белгілері туралы, сондай-ақ адамдардың өмірі мен денсаулығына қатер төндіретін жағдайлар туралы өзінің тікелей басшысына дереу хабарлауға;

4) Қазақстан Республикасының заңдарында көзделген жағдайларда, сондай-ақ еңбек жағдайларын өзгерте отырып басқа жұмысқа ауыстырылғанда не кәсіби аурулардың белгілері пайда болғанда жұмыс берушінің қаражаты есебінен міндетті түрде алдын ала, мерзімдік (еңбек қызметі ішінде) медициналық тексеруден және ауысым алдындағы медициналық куәландырудан өтуге міндетті . V042780

19-бап. Жұмыс берушінің еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы құқықтары

Ж ұ м ы с б е р у ш і н і ң :

1) өз өкілеттігі шегінде еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау мәселелері ж ө н і н д е а к т і л е р ш ы ғ а р у ғ а ;

2) қызметкерлерден Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы заңнамасын және еңбек қауіпсіздігі мен еңбекті қорғау жөніндегі нұсқаулықтарды сақтауды талап етуге;

3) жұмыс орындарында қолайлы еңбек жағдайларын жасауға қосқан үлесі, қауіпсіз еңбек жағдайларын жасау жөніндегі өнертапқыштық ұсыныстары үшін қызметкерлерді к ө т е р м е л е у г е ;

4) еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жөніндегі талаптарды бұзған қызметкерлерді Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген тәртіппен жұмыстан шеттетуге және тәртіптік жауапкершілікке тартуға құқығы бар.

Z 9 9 0 4 9 3

Ескерту. 19-бапқа өзгерту енгізілді - Қазақстан Республикасының 2006.12.06. N 209 Заңымен.

20-бап. Жұмыс берушінің еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы міндеттері

1 . Ж ұ м ы с б е р у ш і :

1) қауіпсіз еңбек жағдайларын қамтамасыз етуге;

2) еңбек қауіпсіздігінің және еңбекті қорғаудың жай-күйін бақылауды жүзеге а с ы р у ғ а ;

3) қызметкерлерді ұйымның аумағында және жұмыс орындарында болуы

мүмкін зиянды өндірістік факторлар туралы хабардар етуге;

4) өндірістік жабдықтар мен технологиялық процестерге профилактика жүргізу, оларды неғұрлым қауіпсізіне ауыстыру жолымен жұмыс орындарында және технологиялық процестерде кез келген қатерді болдырмау жөнінде шаралар қ а б ы л д а у ғ а ;

5) еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жөніндегі қызметкерлерді нормативтік құқықтық актілерде белгіленген талаптарға сәйкес, соның ішінде жаңа жабдықтар мен жаңа технологиялық процестерді енгізу кезінде оқытудан ж ә н е д а я р л ы қ т а н ө т к і з у г е ;

6) еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жөніндегі іс-шараларды әзірлеуге және оларды ұйымда өткізуге арнап қаражат бөлуге;

7) өз қаражаты есебінен қызметкерді арнайы киіммен, арнаулы аяқ киіммен және зиянды және (немесе) қауіпті өндірістік факторлардың әсерінен қорғайтын жеке қорғану құралдарымен белгіленген кию мерзімінде қамтамасыз етуге, жеке ұжымдық қорғану құралдарының, арнаулы киімнің өз мақсатында қолданылуын бақылауды жүзеге асыруға; V 0 5 3 4 5 6

8) өндірістік процестер мен жұмыстарды қауіпсіз жүргізу бойынша нұсқамалық өткізуге, қызметкерлерді тиісті нұсқамалық құжаттармен (нұсқаулықтармен, ережелермен, әдістемелік нұсқаулармен) қамтамасыз етуге;

9) еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау мәселелері бойынша білімдерін тексеруден өтуге және уәкілетті орган бекіткен ережелерге сәйкес ұйымдарда еңбек қауіпсіздігін және еңбекті қорғауды қамтамасыз етуге жауапты басшылар мен мамандардың білімін тексеруді ұйымдастыруға; V 9 5 0 0 6 0

10) Қазақстан Республикасының заңдарында көзделген жағдайларда, сондай-ақ еңбек жағдайларын өзгерте отырып басқа жұмысқа ауыстырылғанда не кәсіби аурулардың белгілері пайда болған кезде қызметкерлерді міндетті түрде алдын ала, мерзімдік (еңбек қызметі ішінде) медициналық тексеруден және ауысым алдындағы медициналық куәландырудан өз қаражаты есебінен өткізуге;

V 0 4 2 7 8 0

11) өз қаражаты есебінен қызметкерлерге қажетті санитарлық-гигиеналық жағдайлар жасауға, профилактикалық тазарту құралдарымен, жуу және залалсыздандыру құралдарымен, медициналық дәрі-дәрмек қобдишаларымен, сүтпен, уәкілетті орган белгілейтін нормалардан кем болмайтын емдеу-профилактикалық тағамдармен, сондай-ақ арнаулы киімді және аяқ киімді ж ө н д е у м е н қ а м т а м а с ы з е т у г е ;

12) уәкілетті органның және оның аумақтық бөлімшелерінің лауазымды адамдарын, қызметкерлер өкілдерін, еңбекті қорғау жөніндегі қоғамдық инспекторларды ұйымдардағы еңбек қауіпсіздігіне, еңбек жағдайлары мен еңбекті қорғаудың жай-күйіне және Қазақстан Республикасының еңбек

қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы заңдарының сақталуына тексерулер жүргізуі үшін, сондай-ақ өндірістегі жазатайым оқиғалар мен кәсіби ауруларды зерттеуі үшін кедергісіз өткізуге; V940001

13) уәкілетті органға және оның аумақтық бөлімшелеріне, қызметкерлердің өкілдеріне ұйымдардағы еңбек қауіпсіздігінің, еңбек жағдайлары мен еңбекті қорғаудың жай-күйі туралы қажетті ақпарат беруге;

14) мемлекеттік еңбек инспекторларының нұсқамаларын қабылдауға және о р ы н д а у ғ а ;

15) өндірістегі жазатайым оқиғаларды және кәсіби ауруларды тіркеуді, есепке алуды және талдауды жүзеге асыруға;

16) уәкілетті орган бекіткен ережелерге сәйкес қызметкерлер өкілдерінің қатысуымен, өндірістік объектілерді еңбек жағдайларының жай-күйі бойынша мезгіл-мезгіл, кемінде бес жылда бір рет аттестаттаудан өткізуге, сондай-ақ, қайта құрудан, жаңғыртудан өтіп, жаңа техника немесе технология орнатқаннан кейін міндетті аттестаттаудан өткізуге;

17) қызметкердің өмірі мен денсаулығына келтірілген зиянды Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес өтеуге; Z990493 P930201

18) өндірістегі жазатайым оқиғаларды Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген тәртіппен тергеуді қамтамасыз етуге; P010326 *2-бөлім*
1 8 - т а р м а қ

19) пайдаланудағы негізгі қорлардың бәрін еңбек қауіпсіздігінің және еңбекті қорғаудың қолданылып жүрген нормалары мен ережелеріне сәйкес келтіруге;

20) қызметкер еңбек міндеттерін атқару кезінде оның өмірі мен денсаулығына зиян келтіргені үшін жауапкершілікті сақтандыруға;

21) еңбек жағдайлары зиянды және қауіпті жұмыстарда істейтін жұмысшылар мен мамандарды гигиеналық оқытуды (жалпы және кәсіби аурулардың алдын алу мәселелері бойынша санитарлық минимумды) қамтамасыз етуге;

22) авариялық жағдайдың өрістеп кетуін және зақым келтіретін факторлардың басқа адамдарға әсерін болдырмау жөнінде шұғыл шаралар қ а б ы л д а у ғ а ;

23) егер жазатайым оқиға басқа адамдардың өмірі мен денсаулығына қауіп төндірмейтін және авариялық жағдайдағы жай-күйге соқтырмайтын болса, өндірістегі жазатайым оқиғаны тергеу басталғанға дейін оқиға болған сәттегі жағдайды сақтауға, ал оны сақтау мүмкін болмаған жағдайда қалыптасқан жағдайды белгілеп алуға (схемасын жасауға, соның ішінде суретке, бейнетаспаға т ү с і р у д і п а й д а л а н у ғ а) ;

24) өндірісте болған топтық (екі және одан да көп адам) жазатайым оқиға, жазатайым ауыр оқиға не кісі өліміне әкеп соқтырған жазатайым оқиға туралы бір тәулік ішінде тиісті мемлекеттік органдарға хабарлауға;

25) қатты улану жағдайлары туралы халықтың санитарлық-эпидемиологиялық салауаттылығы саласындағы уәкілетті органның тиісті аумақтық бөлімшесіне хабарлауға міндетті.

2. Ұйымның қызметі мен жұмыс түрлерінің ерекшелігі, аса жоғары қауіп көздерінің бар болуы ескеріле отырып, жеке еңбек не ұжымдық шарттарда жұмыс берушінің қосымша міндеттері көзделуі мүмкін.

Ескерту. 20-бапқа өзгерту енгізілді - Қазақстан Республикасының 2006.12.06. N 209 Заңымен.

5-тарау. ЕҢБЕК ҚАУІПСІЗДІГІН ЖӘНЕ ЕҢБЕКТІ ҚОРҒАУДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ

21-бап. Ұйымдағы еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау қызметі

1. Қызметкерлер саны елу адамнан асатын өндірістік ұйымдарда еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау талаптарының сақталуын қамтамасыз ету мақсатында жұмыс беруші еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау қызметін құруға міндетті. Еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау қызметі өзінің мәртебесі жағынан негізгі өндірістік қызметтерге теңестіріледі.

Еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау қызметі ұйымның қызметі тоқтатылған жағдайда ғана таратылады.

2. Қызметкерлер саны елу адамға дейін болатын ұйымдарда еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жөніндегі маманның лауазымын енгізу туралы шешімді жұмыс беруші осы ұйымның қызмет ерекшелігін ескере отырып қабылдайды не еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жөніндегі міндеттер қосып атқару үшін басқа маманға жүктеледі.

22-бап. <*>

Ескерту. 22-бап алып тасталды - Қазақстан Республикасының 2006.12.06. N 209 Заңымен.

22-1-бап. Жұмыс орындарының қауіпсіздік талаптары

1. Жұмыс орындары орналастырылған ғимараттар (құрылыстар) өзінің құрылысы бойынша функционалдық мақсатына және еңбек қауіпсіздігі мен еңбекті қорғау талаптарына сәйкес келуге тиіс.

2. Жұмыс жабдығы оның осы түріне белгіленген қауіпсіздік нормаларына сәйкес келуге, оның тиісті сақтандыру белгілері болуға және жұмыс орындарында қызметкерлердің қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін қоршаулармен немесе қорғаушы құрылғылармен қамтамасыз етілуге тиіс.

3. Авариялық жолдар мен қызметкерлердің үй-жайдан шығу жолдары бос болуға және қауіпсіз аймаққа шығаруға тиіс.

4. Жұмыс сипатына қарай қызметкердің өмірі мен денсаулығына қауіп төндіретін жұмыс орындары тәуекел дәрежесі ескеріле отырып, дәлме-дәл

белгіленуге және оларға бөгде адамдардың кіруін болғызбайтын (шектейтін) құрылғылармен **жарақтандырылуға тиіс.**

Ұйым аумағында жаяу жүргіншілер мен технологиялық көлік құралдары қауіпсіз жағдайларда қозғалуға тиіс.

5. Қауіпті өндірістік объектілерде (учаскелерде), оның ішінде биіктікте, жерасты жағдайларында, ашық камераларда, теңіз қайраңдарында және ішкі су тоғандарында жұмыстар жүргізуі үшін қызметкерлердің жеке қорғану құралдары **болуға тиіс.**

6. Жұмыс уақытында жұмыс орындары орналасқан үй-жайдағы температура, табиғи және жасанды жарық беру, сондай-ақ желдету қауіпсіз еңбек жағдайларына сәйкес болуға тиіс.

7. Жұмыскерлер зиянды еңбек жағдайлары бар (шаң-тозаңдалған, газдалған және басқа да факторлар) жұмысқа жұмыс беруші қауіпсіз еңбек жағдайларын қамтамасыз еткеннен кейін жіберіледі.

8. Жұмыс орындарындағы шу және тербеліс деңгейі еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау талаптарына сәйкес болуға тиіс.

9. Егер еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы нормативтік құқықтық актілерге сәйкес еңбек қауіпсіздігі мен еңбек гигиенасының шарттары талап етсе, жұмыскерлерге демалыс бөлмесі немесе тиісті демалу аймағы берілуге тиіс.

Ескерту. 22-1-баппен толықтырылды - Қазақстан Республикасының 2006.12.06. N 209 Заңымен.

23-бап. Өндірістік объектілер мен өндіріс құралдарын жобалау, салу және пайдалану кезінде қойылатын еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жөніндегі

талаптар

1. Еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы нормативтік құқықтық актілердің талаптарына жауап бермейтін өндірістік ғимараттар мен құрылыстарды жобалауға, салуға және қайта жаңғыртуға, технологияларды әзірлеу мен пайдалануға, машиналарды, тетіктерді, жабдықтарды және басқа да бұйымдарды құрастыру мен жасап шығаруға жол берілмейді.

2. Егер жаңадан салынған немесе қайта жаңғыртылатын өндірістік объектілер, өндіріс құралдары немесе өнімнің басқа да түрлері еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы нормативтік құқықтық актілердің талаптарына сай келмесе, қабылданбайды және пайдалануға берілмейді.

3. Өндірістік объектілер уәкілетті орган белгілеген тәртіпке сәйкес еңбек жағдайлары бойынша міндетті түрде мезгіл-мезгіл аттестаттаудан өтуге тиіс.

4. Өндірістік мақсатта салынған объектіні пайдалануға қабылдауды қабылдап алу комиссиясы міндетті түрде мемлекеттік еңбек инспекторының қатысуымен

ж ү р г і з е д і .

5 . М ы н а л а р ғ а :

1) мемлекеттік сынақтан, тексеруден, метрологиялық аттестаттаудан өткізілмеген, бекітілген үлгіге сәйкес келмейтін өлшеу құралдарын қолдануға;

2) санитарлық-эпидемиологиялық ережелер мен нормаларға сәйкес келмейтін тауарларды, материалдарды, шикізаттарды қолдануға тыйым салынады.

Ескерту. 23-бапқа өзгерту енгізілді - Қазақстан Республикасының 2006.12.06. N 209 Заңымен.

23-1-бап. Техникалық реттеу саласындағы қауіпсіздік талаптары

Қауіпсіздік талаптары адам өмірі мен денсаулығы үшін өнімнің өмірлік циклі процестерінің қауіпсіздігін қамтамасыз ету мақсатында осы Заңның талаптарына сәйкес техникалық регламенттерде белгіленеді.

Ескерту. 23-1-баппен толықтырылды - Қазақстан Республикасының 2006.12.06. N 209 Заңымен.

6-тарау. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЕҢБЕК ҚАУІПСІЗДІГІ ЖӘНЕ ЕҢБЕКТІ ҚОРҒАУ ТУРАЛЫ ЗАҢДАРЫНЫҢ САҚТАЛУЫН БАҚЫЛАУ

24-бап. Еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау мониторингі

Жұмыс орындарындағы еңбек жағдайларын кешенді бағалау, өндірістік жаракаттануды азайту және өндірістегі жазатайым оқиғалардың алдын алу мақсатында уәкілетті орган мен оның аумақтық бөлімшелері еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау мониторингін ұйымдастырады.

25-бап. Еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы мемлекеттік бақылау

Осы Заң мен еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы өзге де нормативтік-құқықтық актілердің сақталуына мемлекеттік бақылауды Қазақстан Республикасының Үкіметі бекіткен ережелерге сәйкес уәкілетті органдар мен олардың аумақтық бөлімшелері жүзеге асырады. P010983

25-1-бап. Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы заңнамасын сақтау жөніндегі тексерулер, олардың түрлері мен нысандары

1. Тексерулер мынадай түрлерге бөлінеді:

1) жоспарлы - мемлекеттік орган жоспарлаған, Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген, алдыңғы тексерулерге қатысты уақыт аралығы ескеріліп жү р г і з і л е т і н т е к с е р у ;

2) жоспардан тыс - қоғамдық тәртіпке, халықтың денсаулығына, қоршаған

ортаға, ұлттық қауіпсіздікке төнген қатерді дереу жоюды талап ететін, сондай-ақ өтініштерге жедел назар аударуды талап ететін, қалыптасқан әлеуметтік-экономикалық жағдайға байланысты тағайындалатын тексеру.

2. Жоспарлы тексеру, егер Қазақстан Республикасының заңдарында өзгедей көзделмесе, бір жеке немесе заңды тұлғаға қатысты жылына бір реттен, ал шағын кәсіпкерлік субъектісіне қатысты үш жылда бір реттен жиі болмауға тиіс.

3. Жоспардан тыс тексеруді еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жөніндегі уәкілетті орган немесе оның аумақтық бөлімшесі жеке немесе заңды тұлғалардың, соның ішінде мемлекеттік органдардың өтініші болған, сондай-ақ құжаттармен расталатын өзге де ақпарат алынған жағдайда жүргізіледі.

Анонимдік өтініштер жоспардан тыс тексеру жүргізу үшін негіз болмайды.

4. Тексерудің ұзақтығы күнтізбелік отыз күннен аспауға тиіс. Ерекше жағдайларда, арнайы зерттеулер, сынақтар, сараптамалар жүргізу қажет болған кезде, сондай-ақ тексеру көлемі елеулі болғанда мемлекеттік органның басшысы (не оның орнындағы адам) тексеру жүргізу мерзімін құрылымдық бөлімшесі жоқ заңды тұлға үшін күнтізбелік жиырма күнге дейінгі мерзімге және құрылымдық бөлімшесі бар заңды тұлға үшін күнтізбелік отыз күнге дейінгі мерзімге ұзартуы мүмкін.

Ескерту. 25-1-баппен толықтырылды - Қазақстан Республикасының 2006.01.31. N 125 (қолданысқа енгізілу тәртібін 2-баптан қараңыз) Заңымен.

26-бап. Мемлекеттік еңбек инспекторы қызметінің кепілі

Мемлекеттік еңбек инспекторының өз қүзыретіне сәйкес қызмет міндеттерін орындауына тексеру жүргізуге жібермеу, жұмыс берушінің еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау мәселелері жөніндегі қызметі туралы қажетті құжаттар мен ақпаратты беруден бас тарту түрінде кедергі жасайтын адамдар Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес жауапты болады.

27-бап. Мемлекеттік еңбек инспекторларының еңбек қауіпсіздігін және еңбекті қорғауды қамтамасыз ету саласындағы құқықтары

Мемлекеттік еңбек инспекторларының:

- 1) еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғаудың жай-күйіне тексеру жүргізу мақсатында кәсіпорындарға кедергісіз баруға;
- 2) өндірістегі жазатайым оқиғаларды тергеуге қатысуға;
- 3) жұмыс берушілерден, ұйымдардың лауазымды адамдарынан Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы заңдарының сақталу мәселелері жөнінде қажетті ақпараттар, құжаттар, сондай-ақ түсініктемелер алуға;
- 4) Қазақстан Республикасының әкімшілік құқық бұзушылық туралы заңдарына сәйкес Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті

қорғау туралы заңдары талаптарының бұзылуына кінәлі заңды, лауазымды және жеке тұлғаларға нұсқамалар беруге және әкімшілік жазалар қолдануға;

5) қызметкерлердің өмірі мен денсаулығына қауіп төндіретін, Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы нормативтік құқықтық актілерінің талаптарын бұзушылық анықталған жағдайда, жекелеген өндірістерді, цехтарды, учаскелерді, жұмыс орындары мен жабдықтарды пайдалануды осы бұзушылық жойылғанға дейін тоқтата тұруға (тыйым салуға);

6) жұмыс орындарында Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы нормативтік құқықтық актілерінің талаптарына жауап бермейтін арнаулы киімді, арнаулы аяқ киім мен басқа да жеке қорғану құралдарын пайдалануға тыйым салуға; V970321

7) Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген тәртіппен оқытудан, нұсқамадан және еңбек қауіпсіздігі мен еңбекті қорғау жөніндегі ережелерді, нормалар мен нұсқаулықтарды білуін тексеруден, медициналық (алғашқы немесе мерзімді) куәландырудан өтпеген, тиісті арнаулы киімді, арнаулы аяқ киімді пайдаланбайтын және Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы заңдарын бұзған адамдарды жұмыстан шеттетуді талап етуге; V 9 5 0 0 6 0 *18-тармақ*

8) Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы заңдарының бұзылу, жұмыс берушілердің мемлекеттік еңбек инспекторларының нұсқамаларын орындамау фактілері бойынша ақпаратты, талап-арыздарды және өзге де материалдарды тиісті құқық қорғау және сот органдарына жіберуге;

9) Қазақстан Республикасының заңдарында көзделген өзге де құқықтарды жүзеге асыруға құқығы бар.

28-бап. Мемлекеттік еңбек инспекторларының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы міндеттері

Мемлекеттік еңбек инспекторлары:

1) Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы заңдары талаптарының сақталуын бақылауды жүзеге асыруға; V940001

2) Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы заңдарын сақтау бойынша дер кезінде және сапалы тексерулер жүргізуге;

3) Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы заңдарының анықталған бұзушылықтары туралы оларды жою жөнінде шаралар қабылдау үшін жұмыс берушілерді, ұйымдардың басшыларын, лауазымды адамдарды хабардар етуге, кінәлі адамдарды жауаптылыққа тарту туралы ұ с ы н ы с т а р е н г і з у г е ;

4) ұйымдардың Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы заңдарын сақтауының жай-күйін сипаттайтын көрсеткіштерін

жинауды, қорытындылауды, жүйеге келтіруді және талдауды жүзеге асыруға;

5) Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы заңдары мәселелері жөнінде ақпараттық-түсіндіру жұмыстарын жүргізуге;

6) еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласында бақылауды жүзеге асырған кезде азаматтармен және қоғамдық бірлестіктермен өзара іс-қимыл ж а с а у ғ а ;

7) Қазақстан Республикасы заңдарының бұзылу фактілері туралы өз құзыреті шегінде уәкілетті органды және басқа да мемлекеттік органдарды хабардар етуге;

8) Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы заңдарының бұзылу фактілері туралы, соның ішінде жекелеген өндірістердің, цехтардың, учаскелердің, жұмыс орындары мен жабдықтардың пайдаланылуы тоқтатылған (тыйым салынған) кезде материалдар әзірлеуге және оларды құқық қорғау органдарына жіберуге;

9) азаматтардың, ұйымдардың еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау мәселелері жөніндегі арыздарын, өтініштері мен ұсыныстарын дер кезінде қ а р а у ғ а ;

10) еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласында біліктілік талаптарына сәйкес қажетті әзірлігі болуға;

11) өзінің лауазымдық өкілеттіктерін жүзеге асырған кезде алған мемлекеттік құпияларды құрайтын мәліметтерді, қызметтік, коммерциялық және заңмен қорғалатын өзге де құпияларды жария етпеуге міндетті.

Алматы қаласының өңірлік қаржы орталығының қызметін реттеу жөніндегі уәкілетті мемлекеттік органның мемлекеттік еңбек инспекторлары, мемлекеттік еңбек инспекторларының осы бапта тізіп көрсетілген міндеттерінен басқа:

1) уәкілетті органды Алматы қаласының өңірлік қаржы орталығы қатысушыларының Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы заңнамасын бұзу фактілері туралы хабардар етуге;

2) уәкілетті орган белгілеген нысанға сәйкес Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы заңнамасы талаптарының орындалу жай-күйі туралы ақпаратты жүргізуге және тоқсан сайын уәкілетті органға табыс етуге міндетті.

Ескерту. 28-бапқа өзгерту енгізілді - Қазақстан Республикасының 2006.06.05. N 146 Заңымен.

29-бап. Мемлекеттік еңбек инспекторларының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғауды қамтамасыз ету саласындағы актілері

1. Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы заңдары талаптарын бұзушылықтың белгілі болуына қарай, мемлекеттік бақылау

нәтижелері бойынша құқықтық ықпал ету шараларын қабылдау мақсатында мемлекеттік еңбек инспекторлары мынадай актілер шығарады:

1) н ұ с қ а м а :

Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы заңдары талаптарының бұзылуын жою туралы; еңбек жағдайлары бойынша өндірістік объектілерге аттестаттау жүргізу т у р а л ы ;

өндірістік объектілер мен жабдықтарда, сондай-ақ өндірістік процестерде жарақаттану қаупін және авариялық жағдайлардың туындауын болдырмау үшін еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жөнінде профилактикалық жұмыстар жү р г і з у т у р а л ы ;

жекелеген өндірістерді, цехтарды, учаскелерді, жұмыс орындары мен жабдықтарды және тұтастай ұйымдарды қызметкердің өмірі мен денсаулығына қатер төнген жағдайларда соттың шешімінсіз үш күннен аспайтын мерзімге, аталған мерзімде міндетті түрде сотқа талап-арыз өтінішін бере отырып, пайдалануға тыйым салу және тоқтата тұру туралы. Бұл ретте қызметке тыйым салу немесе оны тоқтата тұру туралы акт анықталған бұзушылықтар жойылғанға дейін немесе соттың шешімі шыққанға дейін қолданылады;

2) Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы заңдары бұзылған жағдайда әкімшілік жауапкершілікке тарту туралы қаулы.

2. Актілердің нысандарын, оларды жасау және беру тәртібін уәкілетті орган б е к і т е д і .

3. Мемлекеттік еңбек инспекторларының актілерін лауазымды, жеке және заңды тұлғалар орындауға міндетті.

30-бап. Мемлекеттік еңбек инспекторының әрекеттеріне (әрекетсіздігіне) шағым жасау

Мемлекеттік инспектордың әрекеттеріне (әрекетсіздігіне) жеке және заңды тұлғалар уәкілетті органның жоғары тұрған лауазымды адамына немесе сотқа ш а ғ ы м д а н у ы м ү м к і н .

Қазақстан Республикасы Бас мемлекеттік еңбек инспекторының әрекетіне (әрекетсіздігіне) сотқа шағым жасалуы мүмкін.

Шағымдану мемлекеттік еңбек инспекторлары берген актілердің орындалуын тоқтата тұрмайды.

31-бап. Мемлекеттік еңбек инспекторының жауапкершілігі

Мемлекеттік еңбек инспекторы лауазымдық міндеттерін атқару кезінде Қазақстан Республикасының заңдарын бұзғаны үшін Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген тәртіппен жауапты болады.

32-бап. Ұйымдардағы еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы қоғамдық бақылау

1. Ұйымдардағы еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы қоғамдық бақылауды ұйымның кәсіподақ органы тағайындайтын, ал ол болмаған кезде - қызметкерлердің жалпы жиналысы тағайындайтын еңбекті қорғау жөніндегі қоғамдық инспектор жүзеге асырады.

2. Еңбекті қорғау жөніндегі қоғамдық инспектордың: ұйымдарда Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы нормативтік құқықтық актілерінің сақталуын тексеруді жүзеге асыруға;

тексерудің қорытындысы бойынша еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы заңдардың, келісімдер мен ұжымдық шарттар ережелерінің анықталған бұзушылықтарын жою туралы лауазымды адамдардың атына ұсыныстар енгізуге құқығы бар. Лауазымды адамдар анықталған бұзушылықтарды дер кезінде жоймаған жағдайда материалдарды қарау және оларға ықпал ету шараларын қолдану үшін уәкілетті органға беру туралы ұйымның кәсіподақ органына ұсыныс жасауға;

ұйымның лауазымды адамдарынан қоғамдық инспекторға жүктелген функцияларды орындауға қажетті тиісті құжаттар мен өзге де ақпаратты алуға; өндірісте болған жазатайым оқиғаларды тергеу жөніндегі комиссияға және ұйымдағы еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жөніндегі іс-шараларды әзірлеуге қатысуға құқығы бар.

33-бап. Қызметкерлер өкілдерінің қызметкерлердің еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау құқықтарын қорғау жөніндегі құқықтары

Қызметкерлер өкілдерінің:

жұмыс берушілердің еңбекті қорғау туралы нормативтік құқықтық актілерді сақтауына қоғамдық бақылау жасау арқылы қызметкерлердің жұмыс берушілер алдындағы еңбекті қорғауға арналған құқықтарын қорғауды жүзеге асыруға, жұмыс берушінің ұйымдардағы жұмыс орындарында қалыпты еңбек жағдайлары мен техника қауіпсіздігін жасауы жөнінде келісімдер, ұжымдық шарттар жасауға;

өндірістегі жазатайым оқиғаларды тергеуге және еңбек қауіпсіздігі мен еңбекті қорғаудың жай-күйіне мемлекеттік еңбек инспекторлары жүргізетін кешенді тексерулерге қатысуға;

жұмыс берушілерден және ұйымдардың өзге де лауазымды адамдарынан еңбек жағдайлары мен еңбекті қорғаудың жай-күйі туралы ақпарат пен түсініктеме алуға, соның ішінде жазбаша түрде алуға;

жұмыс берушілердің келісімдерде, ұжымдық шарттарда көзделген еңбекті қорғау бөлігіндегі міндеттемелерді орындауын тексеруді жүзеге асыруға; өндірістік объектілер мен өндіріс құралдарын сынақтан өткізу және

пайдалануға қабылдау жөніндегі комиссияның жұмысына қатысуға;
еңбекті қорғау туралы нормативтік құқықтық актілерді әзірлеуге қатысуға,
өзінің ұсыныстарын енгізуге;

Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы заңдарының, келісімдер мен ұжымдық шарттардың еңбекті қорғау бөлігіндегі ережелерінің бұзылуына, өндірісте болған жазатайым оқиғалар мен кәсіби ауруларды жасыруға кінәлі жұмыс берушілер мен ұйымдардың өзге де лауазымды адамдарын жауапқа тарту туралы талаппен тиісті мемлекеттік органдарға өтініш жасауға;

еңбек жағдайларының өзгеруіне, Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы заңдарының бұзылуына, келісімдер мен ұжымдық шарттар, сондай-ақ жеке еңбек шарттары міндеттемелерінің еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау бөлігінде орындалмауына байланысты еңбек дауларын қарауға қатысуға;

қызметкердің өтініші бойынша еңбек міндеттерін орындаумен байланысты қызметкерлердің мертіккен немесе денсаулығына өзгедей зақым келтірген зиянды өтеуге арналған құқықтарын қорғау үшін және қызметкерлердің еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау құқықтары кемсітілген басқа да жағдайларда талап-арызбен сотқа жүгінуге құқығы бар.

7-тарау. ҚОРЫТЫНДЫ ЕРЕЖЕЛЕР

34-бап. Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы заңдарын бұзғаны үшін жауаптылық

Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау туралы заңдарын бұзуға кінәлі адамдар Қазақстан Республикасының заңдарында көзделген жауаптылықта болады. К010155 К970167

35-бап. Осы Заңды қолданысқа енгізу тәртібі

1. Осы Заң ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енеді.

2. Мыналардың күші жойылды деп танылсын:

"Еңбекті қорғау туралы" 1993 жылғы 22 қаңтардағы Қазақстан Республикасының Заңы (Қазақстан Республикасы Жоғарғы Кеңесінің Жаршысы, 1993 ж., N 3, 40-құжат; 1995 ж., N 20, 120-құжат; Қазақстан Республикасы Парламентінің Жаршысы, 1999 ж., N 23, 931-құжат);

"Еңбекті қорғау туралы" Қазақстан Республикасының Заңын қолданысқа енгізу туралы" 1993 жылғы 22 қаңтардағы Қазақстан Республикасы Жоғарғы Кеңесінің қаулысы (Қазақстан Республикасы Жоғарғы Кеңесінің Жаршысы, 1993 ж., N 3, 41-құжат).

Қазақстан Республикасының

Президенті

© 2012. Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің «Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институты» ШЖҚ РМК